

Илм афзалми ёки Жиҳодми?

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Илм олиш энг афзал ибодат экани ва у барча ибодатлардан устун туриши ҳақида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўзлари айтиб ўтганлар. Ҳузайфа розияллоҳу анху ривоят қиласи, Расулуллоҳу соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «*Илмнинг фазли ибодатнинг фазлидан яхшироқдир. Динингиздаги энг яхши нарса вараъ (тақво)дир*» (Табароний, Ҳоким, Баззор ривояти. Саҳих ҳадис. Қаранг: «Саҳихут-тарғиб» 68, «Саҳих ал-Жомиъ» 4214).

Али ибн Абу Талиб розияллоҳу анху дедилар: «Олим - рӯзадор, тунда намозда қоим бўлувчи ва муҳоҳиддан афзалдир» (Димятий, «ал-Матжуру-ррабих» 1/16).

Аздий ривоят қиласи: «Кунларнинг бирида мен Ибн Аббосдан жиҳод ҳақида сўрадим ва у менга деди: «Сенга жиҳоддан кўра афзалроқ нарса ҳақида хабар беришимни истайсанми?» Мен дедим: «Албатта!» У деди: «Масжид қурғин ва унда диннинг фарз, суннат ва фиқҳини таълим бергин»» (ал-Фасавий «ал-Маърифа» 3/503, Ибн Абдул-Барр «ал-Жомиъ» 1/31).

Имом Зухрий дедилар: «Аллоҳнинг динини ўрганишдан кўра Унга қилингандан яхшироқ ибодат йўқдир» (Қаранг: «Тұхфату толибил-илм» 24).

Ҳасан Басрий дедилар: «Олимларнинг сиёҳлари шаҳидларнинг қонидан афзалдир!» (ал-Ажлуний «Кашфул-хоғо» 2/262).

Бироқ баъзи мусулмонлар ушбу сўзларни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга нисбат беришади. Аслида эса ушбу сўзлар Ҳасан Басрийга тегишилди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳадиси деб айтишлиқ жиҳатидан ушбу ривоят заифдир (Қаранг: Ибн ал-Жавзий, «ал-Иълал» 1/80; Али ал-Қорий, «Ал-Маснуа» 303; Шавконий, «Ал-Қоваидул-мажмуа» 278; Саҳовий, «Фатхул-муғиис» 442).

Шунинг учун ушбу сўзларни ҳадис сифатида ривоят қилишлик мумкин эмас. Ушбу сўзларни Ҳасан Басрийнинг сўзлари сифатида ривоят қилишлик тўғрироқ бўлади.

Ислом рукнларидан кейин жиҳоддан кўра афзалроқ ибодат йўқ деб ҳисоблаган Имом Аҳмадга савол беришди: «Беш юз дирҳами бор инсон учун нима қилгани афзал: жиҳод йўлида сарф қилганими ёки илм талаб қилишгами?» У зот жавоб бердилар: «Агар ўша кимса илмсизлардан бўлса, менинг наздимда илм талаб қилишига (сарф қилиши афзалроқдир)» (Қаранг: «ал-Адабу-шшаръия» 2/40).

Шу ўринда айтиб ўтишимиз лозимки, агар мусулмонлар юртига кофиirlар бостириб келса ва жиҳод фарзи-айн бўладиган ҳолат бўлса, шубҳасиз ислом ерларини мудофаа қилишлик, масжидда ёки дарсда ўтириб илм талаб қилишиликдан муҳимроқ бўлади. Чунки ҳар бир ибодатнинг энг афзал бўлган вақти бўлади.

Агар ушбу масаланинг аслига назар солсак, шубҳасиз илм талаб қилишлик жиҳод қилишиликдан афзал ҳисобланади. Айниқса жамият дин асослари борасида ҳатто бошланғич илмга эга бўлмаган бир вақтда илм талаб қилишлик бошқа барча ибодатлардан афзал бўлишида шубҳа йўқ.

Манба: [Тавхид форуми](#)